

Buďme milosrdní k nášmu spoločnému domu

Posolstvo Jeho Svätosti pápeža Františka

k sláveniu Svetového dňa modlitby

za starostlivosť o stvorenie

1. septembra 2016

V spoločensťve s pravoslávnyimi bratmi a sestrami a s podporou iných cirkví a kresťanských komunit dnes Katolícka cirkev slávi každoročný Svetový deň modlitby za starostlivosť o stvorenie. Toto výročie má v úmysle ponúknuť „jednotlivým veriacim a komunitám vzácnu príležitosť obnoviť osobný záväzok k vlastnému povolaniu ako správcov stvorenia, vzdávajúc Bohu vďaku za obdivuhodné dielo, ktoré zveril našej starostlivosti, vyprosujúc si jeho pomoc pri ochrane stvorenia a jeho milosrdenstvo pre hriechy spáchané proti svetu, v ktorom žijeme“ (*List ustanovenia Svetového dňa modlitieb za starostlivosť o stvorenie*, 6. augusta 2015).

Je veľmi povzbudivé, že znepokojenie nad budúcnosťou našej planéty zdieľajú cirkvi a kresťanské komunity spolu s inými náboženstvami. Vskutku v posledných rokoch náboženské autority a organizácie podnikli mnohé iniciatívy na väčšie scitlivenie verejnej mienky ohľadne nebezpečenstiev nezodpovedného vykorisťovania planéty. Chcel by som sa tu zmieniť o patriarchovi Bartolomejovi a o jeho predchodcovi Dimitrijovi, ktorí sa počas mnohých rokov sústavne vyslovovali proti hriechu spoluúčasti na poškodzovaní planéty a priťahovali pozornosť na svetovú morálnu a duchovnú krízu, ktorá je pri koreni problémov životného prostredia a jeho degradácie. Ako odpoveď na rastúcu pozornosť k integrite stvorenia navrhlo Tretie európske ekumenické zhromaždenie (Sibiu, 2007) slávenie „Času pre stvorenie“, ktorý by trval päť týždňov medzi 1. septembrom (pravoslávna spomienka Božieho diela stvorenia) a 4. októbrom (spomienka sv. Františka z Assisi v Katolíckej cirkvi a v niektorých ďalších západných tradíciách). Od toho momentu takáto iniciatíva s podporou Svetovej rady cirkví inšpirovala mnohé ekumenické aktivity v rôznych častiach sveta. Dôvodom na radosť tiež musí byť skutočnosť, že na celom svete podobné iniciatívy, ktoré podporujú environmentálnu spravodlivosť, starostlivosť o chudobných a zodpovedný záväzok voči spoločnosti, umožňujú stretávanie sa ľudí, hlavne mladých, z rozličných náboženských kontextov. Ako kresťania i nekresťania, veriaci a osoby dobrej vôle musíme byť zjednotení

v preukazovaní milosrdenstva voči nášmu spoločnému domu – zemi – a plne doceňovať svet, v ktorom žijeme, ako miesto spoluúčasti a spoločenstva.

1. Zem kričí...

Týmto posolstvom obnovujem dialóg s každou osobou, ktorá obýva túto planétu ohľadne utrpení, ktoré sužujú chudobných, a ničenia životného prostredia. Boh nám daroval bujnú záhradu, ale premieňame ju na znečistenú plochu „trosiek, púští a špiny“ (*Laudato si'*, 161). Nemôžeme sa vzdať alebo byť ľahostajnými voči strate biodiverzity a ničeniu ekosystémov, často vyprovokovaným naším nezodpovedným a egoistickým správaním. „Kvôli nám tisíce druhov nevzdajú chválu Bohu svojím životom, ani nám nebudú môcť odovzdať svoje posolstvo. Na to nemáme právo“ (tamže, 33).

Planéta sa naďalej otepľuje, sčasti vinou ľudskej činnosti: rok 2015 bol najteplejší rok, aký sa kedy zaznamenal, a rok 2016 bude pravdepodobne ešte teplejší. To spôsobuje suchá, záplavy, požiare a extrémne meteorologické udalosti, čoraz závažnejšie. Klimatické zmeny tiež prispievajú k mučivej kríze nútených migrantov. Chudobní sveta, hoci sú menej zodpovední za klimatické zmeny, sú väčšmi zraniteľní a už zakúšajú ich dôsledky.

Ako zdôrazňuje integrálna ekológia, ľudské bytosti sú hlboko späté medzi sebou navzájom a aj so stvorenstvom v jeho plnosti. Keď zle zaobchádzame s prírodou, zaobchádzame zle aj s ľudskými bytosťami. Zároveň každé stvorenie má svoju vlastnú vnútornú hodnotu, ktorú treba rešpektovať. Počúvajte „volanie zeme aj volanie chudobných“ (tamže, 33) a pozorne sa snažme porozumieť, ako možno zabezpečiť adekvátnu a včasnú odpoveď.

2. ... lebo sme sa prehrešili

Boh nám daroval zem, aby sme ju zveľaďovali a opatrovali (porov. *Gn 2, 15*) úctivo a vyvážene. Kultivovať ju priveľmi – teda krátkozrako a egoisticky ju vykorisťovať – i opatrovať ju primálo je hriechom.

Drahý ekumenický patriarcha Bartolomej s odvahou opätovne a prorocky postavil do svetla naše hriechy proti stvorenstvu: „To, že ľudské bytosti ničia biologickú diverzitu v Božom stvorení; že ľudské bytosti kompromitujú integritu zeme a prispievajú ku klimatickým zmenám, zbavujú zem jej prirodzených lesov či ničia jej vlhké oblasti; že ľudské bytosti znečisťujú vody, pôdu, vzduch: to všetko sú hriechy. *Vskutku* zločin proti prírode je zločinom proti nám samým a hriechom proti Bohu“ (Príhovor v Santa Barbare v Kalifornii, 8. novembra 1997).

Zoči-voči tomu, čo sa deje nášmu domu, môže Svätý rok milosrdenstva vyzvať svedomitých kresťanov „k hlbkej vnútornej konverzii“ (*Laudato si'*, 217), s osobitnou oporou vo sviatosti zmierenia. Naučme sa v tomto Svätom roku hľadať Božie milosrdenstvo za hriechy proti stvorenstvu, ktoré sme doposiaľ nevedeli uznať a vyznať; a vynasnažme sa učiniť konkrétne kroky na ceste k ekologickej konverzii, ktorá vyžaduje jasné spytovanie svedomia o našej zodpovednosti voči nám samým, blížnemu, stvorenstvu a Stvoriteľovi (porov. tamže, 10; 229).

3. Spytovanie svedomia a pokánie

Prvým krokom na takejto ceste je vždy spytovanie svedomia, ktoré predpokladá „vdáčnosť a pocit nezaslúženosti, teda uznanie, že svet je dar prijatý z lásky Otca. Dôsledkom toho je ochota k nezištnému odriekaniu a veľkodušným činom... Zahrnuje aj láskyplné presvedčenie o tom, že nie sme oddelení od ostatných stvorení, ale že spolu s ostatnými bytosťami sveta tvoríme jedno nádherné univerzálne spoločenstvo. Veriaci nekontempluje svet zvonka, ale zvnútra, pričom uznáva väzby, ktorými ho Otec spojil so všetkými bytosťami“ (tamže, 220).

Na tohto Otca plného milosrdenstva a dobroty, ktorý očakáva návrat každého zo svojich detí, sa môžeme obrátiť a uznať naše hriechy voči stvorenstvu, voči chudobným a voči budúcim generáciám. „V tej miere, v akej my všetci spôsobujeme malé ekologické škody,“ sme povolani „uznať náš podiel, malý či veľký, na znevažovaní a ničení životného prostredia“ (Bartolomej I., *Posolstvo k Svetovému dňu modlitby za starostlivosť o stvorenstvo*, 1. septembra 2012). Toto je prvý krok na ceste obrátenia.

V roku 2000 – to bol jubilejný rok – môj predchodca svätý Ján Pavol II. pozval katolíkov kajať sa za náboženskú neznášanlivosť, minulé i súčasné, ako aj za nespravodlivosti spáchané na Židoch, na ženách, na domorodých národoch, imigrantoch, chudobných a nenarodených. V tomto mimoriadnom Svätom roku milosrdenstva pozývam každého k tomu istému. Ako jednotlivci, ktorí už nabehli na životné štýly prameniace či už v pomýlenej kultúre blahobytu, alebo v „nezriadenej túžbe konzumovať viac než je reálne potrebné“ (*Laudato si'*, 123) a ako účastní na systéme, „ktorý nanútil logiku zisku za každú cenu bez uvažovania nad sociálnym vylúčením či nad ničením prírody“ (Príhovor na Druhom svetovom stretnutí ľudových hnutí, Santa Cruz de la Sierra, Bolívia, 9. júla 2015), oľutujme zlo, ktoré spôsobujeme nášmu spoločnému domu.

Po vážnom spytovaní si svedomia a dosiahnutí náležitej kajúcnosti, sa môžeme vyznať z našich hriechov proti Stvoriteľovi, proti stvorenstvu, proti našim bratom a našim sestrám.

„*Katechizmus Katolíckej cirkvi* nám dáva vidieť spovednicu ako miesto, v ktorom nás pravda oslobodzuje pre stretnutie“ (*Tretia meditácia*, Duchovná obnova pri svätom roku kňazov, Bazilika sv. Pavla za hradbami, 2. júna 2016). Vieme, že „Boh je väčší ako náš hriech“ (Generálna audiencia, 30. marca 2016), ako všetky hriechy, vrátane tých proti stvorenstvu. Vyznávame sa z nich, lebo ich ľutujeme a chceme sa zmeniť. A milosrdná Božia milosť, ktorú prijímame vo sviatosti, nám pomôže, aby sme to dokázali.

4. Zmeniť kurz

Spytovanie svedomia, ľútosť a vyznanie sa Otcovi bohatému na milosrdenstvo vedú k pevnému predsavzatiu zmeny života. A toto sa musí premietnuť do konkrétnych postojov a spôsobov správania s väčšou úctou k stvorenstvu; ako napríklad obozretné používanie plastov a papiera, neplytvanie vodou, jedlom a elektrickou energiou, triedenie odpadu, starostlivé zaobchádzanie s inými živými bytosťami, využívanie verejnej dopravy a spájanie sa pri využívaní osobných dopravných prostriedkov, a tak ďalej (porov. *Laudato si'*, 211). Nesmieme si myslieť, že takéto snahy sú príliš malé na zlepšenie sveta. Takéto činy „vyvolávajú v lone tejto zeme dobro, ktoré má tendenciu stále sa šíriť, neraz neviditeľne“ (tamže, 212) a povzbudzujú „k prorockému a kontemplatívne životnému štýlu, schopnému hlboko sa radovať a nebyť posadnutými konzumom“ (tamže, 222).

Rovnako predsavzatie zmeniť život sa musí uberať tým spôsobom, akým prispievame k budovaniu kultúry a spoločnosti, ktorej sme súčasťou: vskutku: „starostlivosť o prírodu je súčasťou životného štýlu, ktorý zahŕňa schopnosť žiť spolu a spoločne“ (tamže, 228). Ekonomika a politika, spoločnosť a kultúra nemôžu byť ovládané krátkodobou mentalitou a vyhľadávaním okamžitej finančnej o volebnej návratnosti. Naopak, musia byť urgentne preorientované na spoločné dobro, ktoré zahŕňa udržateľnosť a starostlivosť o stvorenstvo.

Konkrétnym prípadom je „ekologický dlh“ medzi severom a juhom sveta (porov. tamže, 51 – 52). Jeho vrátenie by si vyžadovalo, aby sme sa postarali o životné prostredie najchudobnejších krajín a poskytli im finančné zdroje a technickú pomoc, ktoré by im pomohli zvládnuť následky klimatických zmien a podporovať udržateľný rozvoj.

Ochrana spoločného domu si vyžaduje rastúci politický konsenzus. V takom zmysle je dôvodom na spokojnosť, že v septembri 2015 krajiny sveta prijali Ciele udržateľného rozvoja, a že v decembri 2015 schválili Parížsku dohodu o klimatických zmenách, ktorá si kladie náročný, ale zásadne dôležitý cieľ obmedziť rast globálnej teploty. Teraz majú vlády povinnosť rešpektovať prijaté záväzky, zatiaľ čo podniky musia zodpovedne plniť svoj

podiel, a záleží na občanoch, aby vyžadovali, aby sa to uskutočnilo, ba aby sme smerovali k čoraz ambicióznejším cieľom.

Zmena kurzu teda spočíva v „dôslednom rešpektovaní pôvodného prikázania uchovať stvorenstvo od každého zla, ako pre naše dobro, tak aj pre dobro iných ľudských bytostí“ (Bartolomej I., *Posolstvo k Svetovému dňu modlitby za starostlivosť o stvorenstvo*, 1. septembra 1997). Jedna otázka nám môže pomôcť nestratiť zo zreteľa cieľ: „Aký typ sveta chceme odovzdať tým, ktorí prídu po nás; deťom, ktoré vyrastajú?“ (*Laudato si'*, 160).

5. Nový skutok milosrdenstva

„Nič nezjednocuje s Bohom viac než skutok milosrdenstva – či už ide o milosrdenstvo, ktorým nám Pán odpúšťa naše hriechy, alebo ide o milosť, ktorú nám dáva na konanie milosrdenstva v jeho mene“ (*Prvá meditácia*, Duchovná obnova vo Svätom roku kňazov, Bazilika sv. Jána v Lateráne, 2. júna 2016).

Parafrázujúc slová sv. Jakuba môžeme povedať: „milosrdenstvo bez skutkov je samo v sebe mŕtve. [...] Z dôvodu zmien v našom globalizovanom svete sa niektoré materiálne a duchovné biedy znásobili: dajme preto priestor kreativite lásky, aby sme nachádzali nové účinné spôsoby. Takto sa cesta milosrdenstva stane stále konkrétnejšou“ (Generálna audiencia, 30. júna 2016).

Kresťanský život zahŕňa praktizovanie tradičných skutkov telesného a duchovného milosrdenstva. (Skutky telesného milosrdenstva sú: nasýtiť hladujúcich, dať piť smädným, zaodiť nahých, prichýliť pocestných, navštevovať chorých a väzňov, pochovávať mŕtvych. Skutky duchovného milosrdenstva sú: pochybujúcim dobre radiť, nevedomých vyučovať, hriešnikov napomínať, zarmútených tešiť, odpúšťať urážky, trpezlivo znášať nepríjemné osoby, modliť sa za živých i mŕtvych.) „Zvyčajne myslíme na skutky milosrdenstva jednotlivo, jeden po druhom, ako naviazané na istý skutok: nemocnice pre chorých, jedálne pre hladných, ubytovne pre tých, čo sú na ulici, školy pre tých, čo potrebujú náuku, spovednice a duchovné vedenie pre toho, kto potrebuje radu a odpustenie... Ak sa však na to pozrieme spoločne, odkaz je ten, že predmetom milosrdenstva je samotný ľudský život v celej jeho úplnosti“ (*Tretia meditácia*, Duchovná obnova vo Svätom roku kňazov, Bazilika sv. Pavla za hradbami, 2. júna 2016).

Samozrejme, samotný ľudský život vo svojej celistvosti zahŕňa starostlivosť o spoločný dom. Dovolím si teda navrhnúť doplnenie dvoch tradičných zoznamov po siedmich skutkoch milosrdenstva a pridať ku obom *starostlivosť o spoločný dom*. Ako skutok duchovného

milosrdenstva starostlivosť o spoločný dom vyžaduje „vdáčné nazeranie na svet“ (*Laudato si'*, 214), ktoré „nám umožňuje v každej veci odhaliť nejaké ponaučenie, ktoré nám Boh chce odovzdať“ (tamže, 85). Starostlivosť o spoločný dom ako skutok telesného milosrdenstva vyžaduje „jednoduché každodenné gestá, ktorými lámeme logiku násilia, vykorisťovania, egoizmu [...] a prejavuje sa všetkými skutkami, ktoré sa snažia budovať lepší svet“ (tamže, 230 – 231).

6. Na záver: modlime sa

Napriek našim hriechom a hrozivým výzvam, ktoré máme pred sebou, nikdy nestrácajme nádej: „Stvoriteľ nás neopúšťa, nikdy neustupuje zo svojho plánu lásky, neľutuje, že nás stvoril [...] pretože sa natrvalo spojil s našou zemou, a jeho láska nás vždy povedie, aby sme nachádzali nové cesty“ (tamže, 13; 245). Obzvlášť prvého septembra a potom po celý zvyšok roka sa modlime:

„Otec chudobných, pomôž nám vyslobodiť tých, ktorí sú na tejto zemi opustení a zabudnutí a ktorí sú v твоjich očiach takí veľmi vzácní. [...] Bože lásky, ukáž nám naše miesto na tomto svete ako nástrojom tvojej lásky voči všetkým bytostiam tejto zeme“ (tamže, 246). Bože milosrdenstva, daj nám prijať tvoje odpustenie a šíriť tvoje milosrdenstvo do celého nášho spoločného domu. Buď pochválený. Amen.

Vo Vatikáne 1. septembra 2016